

Patrycja Hućko

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0009-0006-6943-8600

Wyjazdy oazowe jako forma turystyki religijnej w świetle współczesnych zmian demograficznych: studium przypadku Archidiecezji Przemyskiej

Streszczenie

W artykule omówiono wpływ współczesnych przemian demograficznych na wakacyjne wyjazdy oazowe organizowane na terenie Archidiecezji Przemyskiej. Zaklasyfikowanie tej formy spędzania czasu wolnego do turystyki religijnej pomaga zrozumieć jej specyfikę i charakterystykę grup osób, które się ich podejmują. Współczesne przemiany demograficzne, takie jak starzenie się społeczeństwa, sekularyzacja czy zmiana tradycyjnego modelu rodziny, mają znaczący wpływ na coroczną aktywność osób wyjeżdżających. Kolejnym czynnikiem kształtującym tę formę turystyki są wydarzenia w kraju i na świecie, mające wpływ na stan zdrowia. Pandemia COVID-19 całkowicie uniemożliwiła organizację wyjazdów oazowych. Zależności te zostały stwierdzone na podstawie badań sondażowych oraz analizy statystyk udostępnionych przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej. Celem pracy było zaklasyfikowanie wyjazdów oazowych jako konkretnej formy turystyki i wskazanie uwarunkowań demograficznych wpływających na ich strukturę. Został on osiągnięty poprzez analizę literatury przedmiotu, danych statystycznych pozyskanych z archidiecezji dotyczących liczby uczestników, ich płci i wieku oraz stopnia rekolekcji, w których uczestniczyli w latach 2013–2022, a także przez analizę wyników badań sondażowych przeprowadzonych na uczestnikach rekolekcji oazowych z Archidiecezji Przemyskiej i zestawienie ich z sytuacją demograficzną kraju w konkretnych latach.

Oasis retreats as a form of religious tourism in the light of contemporary demographic changes: a case study of the Archdiocese of Przemyśl

Abstract

The article examines the impact of modern demographic changes on oasis holiday retreats organized within the Archdiocese of Przemyśl. Classifying this form of leisure as religious tourism helps to better understand the nature of these trips and the characteristics of their participants. Contemporary demographic trends, such as population aging, secularization, and changes in the traditional family model, significantly influence the annual participation levels. Another crucial factor is the broader global and local context affecting public health. For instance, the COVID-19 pandemic completely halted the organization of oasis retreats. These relationships were established through surveys and an analysis of statistical data on these retreats, provided by the Light-Life Movement of the Archdiocese of Przemyśl. The aim of this study is to classify oasis retreats within the framework of tourism and to analyze the

impact of demographic changes on their structure within the Archdiocese of Przemyśl. This will be achieved by reviewing literature and statistical data, including the number of participants, their gender, age, and the level of retreat they attended between 2013 and 2022. Additionally, survey results from oasis retreat participants in the Archdiocese of Przemyśl will be examined and compared with national demographic trends over specific years.

Słowa kluczowe: Archidiecezja Przemyska, drugie przejście demograficzne, Ruch Światło-Życie, turystyka religijna, zmiany demograficzne

Key words: Archdiocese of Przemyśl, demographic changes, Light-Live Movement, religious tourism, second demographic transition

Otrzymano: [14.11.2024]

Received: [14.11.2024]

Zaakceptowano: [18.12.2024]

Accepted: [18.12.2024]

Sugerowana cytacja/Suggested citation: Hućko, P. (2024). Wyjazdy oazowe jako forma turystyki religijnej w świetle współczesnych zmian demograficznych: studium przypadku Archidiecezji Przemyskiej. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 21, doi: 10.24917/20845456.21.12

Wprowadzenie

Rekolekcje oazowe, zapoczątkowane przez księdza Franciszka Blachnickiego, wpisują się w historię Polski już od równo siedemdziesięciu lat i nieprzerwanie organizowane są kolejne turnusy co roku. Przez te wszystkie lata zmieniała się zarówno struktura oazy, jak i sytuacja demograficzna na świecie. Możemy znaleźć liczne powiązania pomiędzy niżami i wyżami demograficznymi a liczbą uczestników danego rocznika.

Wpływ na statystyki ma także sytuacja w kraju, chociażby uwarunkowania społeczne, polityczne czy kryzysowe, jak pandemia COVID-19. Analiza wszystkich tych czynników będzie dla społeczeństwa informacją i odpowiedzią na to, w jaki sposób kształtuje się struktura liczby uczestników podejmujących duchową formację w Ruchu Światło-Życie.

Celem niniejszej pracy było wykazanie powiązań między wyjazdami religijnymi a zmianami demograficznymi we współczesnym społeczeństwie. Zrealizowano go przez analizę danych udostępnionych przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej, a także przy użyciu metody badawczej, jaką jest ankieta.

Ankieta została przygotowana w formie zdalnej za pomocą formularza Google. Składała się z 42 pytań dotyczących zarówno samych rekolekcji, jak i badanych osób (tzw. metryczka). W pracy przedstawiono najważniejsze wyniki, niezbędne do prawidłowej oceny zjawiska. Ankieta została przesłana do członków Ruchu Światło-Życie za pośrednictwem mediów społecznościowych. Link do formularzy zamieszczono na Facebooku, na ogólnodostępnej grupie strony „Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej”, a także przesłano bezpośrednio do osób poprzez Messenger. Ankieta była otwarta dla respondentów od 20 października do 9 listopada 2024 roku, w tym czasie napłynęło 110 odpowiedzi. 80 pochodziło od kobiet, a pozostałe 30 od mężczyzn.

Ruch Światło-Życie – historia powstania i specyfika organizowanych rekolekcji

Początki Ruchu, jego funkcjonowanie, treści formacyjne i formy rekolekcji są owocem pracy księdza Franciszka Blachnickiego. W 1954 roku miały miejsce pierwsze oazowe rekolekcje wakacyjne, które skierowane były do ministrantów z parafii w Rydułtowach. Trzy lata później Blachnicki założył Krucjatę Wstrzemięźliwości, mającą na celu ratowanie tych, którzy ulegli nałogom, przez post i modlitwę. W 1959 roku założył wspólnotę życia konsekrowanego, znaną dziś jako Instytut Niepokalanej Matki Kościoła (Skop, 1991).

W 1960 roku Służba Bezpieczeństwa zlikwidowała centralę Krucjaty, utrudniając funkcjonowanie Ruchu. Rok 1963 był ważny dla młodzieży żeńskiej, gdyż to wtedy odbyły się pierwsze rekolekcje dla dziewcząt w okolicy Krościenka. Od tego czasu oazy odbywają się nieprzerwanie każdego roku, obejmując zarówno młodzież, jak i dorosłych, niezależnie od statusu materialnego. Rekolekcje miały kilkunastodniowy charakter. Każdego dnia rozważano inną tajemnicę różańca. Ksiądz Blachnicki tworzył gotowe konspekty spotkań, plany dnia i odpowiednią treść do homilii. Uczestnicy mieli swoje obowiązki: sprząтали dom rekolekcyjny, obierali ziemniaki, uczyli się liturgii i służby bliźnim. Często wychodzili w góry, a sam Blachnicki wpłatał w duchową formację wartości, które sam wcześniej nabył w harcerstwie. W 1964 roku zakupił dom na Kopiey Górcie w Krościenku nad Dunajcem, który stał się centrum Ruchu. Obecnie stanowi ośrodek pielgrzymkowy, a na jego terenie odbywają się rekolekcje oazowe (Skop, 1991).

Z roku na rok liczba uczestników rekolekcji oazowych rosła, przez co Blachnicki nie mógł sam prowadzić rekolekcji dla wszystkich. Wprowadził więc różne terminy rekolekcji i postanowił przygotować kolejnych kapłanów do posługi. W 1965 roku odbyły się pierwsze rekolekcje kapłańskie. Obserwując młodzież, Blachnicki wywnioskował, że same rekolekcje wakacyjne to za mało dla podopiecznych, którzy powinni każdego dnia uczyć się trwać przy Bogu. Postanowił stworzyć program pracy formacyjnej w ciągu roku, realizowany we wspólnotach parafialnych. W 1973 roku kardynał Wojtyła zawierzył Ruch Niepokalanej Matce Kościoła, wtedy też utworzył akt konstytucyjny oazy. Również wówczas odbyły się pierwsze rekolekcje dla rodzin (Paluch, 1998).

Cztery lata po tych wydarzeniach Blachnicki postanowił oprzeć formację o obrządek chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych, aby wierzący mogli na nowo odkryć w kogo wierzą i jaki jest sens sakramentów. W tym czasie odbyły się także pierwsze rekolekcje za granicą, a dokładniej w Boliwii. Ksiądz zauważył, że nie tylko kapłani są potrzebni do posługi, ale także animatorzy, którzy mogliby prowadzić spotkania, troszczyć się o grupy i dawać świadectwo swoją postawą. W 1981 roku odbyła się pierwsza Oaza Rekolekcyjna Diakonii. Następnie, w tym samym roku, ksiądz Blachnicki wyjechał z Polski na dwa tygodnie, jednak wybuch stanu wojennego uniemożliwił mu powrót do kraju. Rozpoczął działalność w Carlsbergu, gdzie w 1987 roku po sześciu latach został otruty przez szpiegów (Paluch, 1998).

Pomimo śmierci księdza Blachnickiego, Ruch Światło-Życie nadal prężnie funkcjonuje. Co roku w różnych częściach Polski i świata organizowane są rekolekcje wakacyjne i zimowe, a także podejmowana jest praca roczna w parafiach. Uczestnicy, przechodząc kolejne etapy formacji, przygotowują się do posługi animatorów,

aby z pokolenia na pokolenie wspierać nowych oazowiczów w świadomym wzrastaniu w wierze (Paluch, 1998).

Obecnie rekolekcje wakacyjne trwają 15 dni. W ich trakcie rozważa się kolejne tajemnice radosne, bolesne i chwalebne. Każdego dnia są tematyczne spotkania, Eucharystia z homilią, konferencje, próby śpiewu oraz pogodne wieczory zapewniające rozrywkę i możliwość integracji. Dodatkowo co jakiś czas oazowiczów odwiedzają tematyczni goście, np. osoby pracujące niegdyś z księdzem Blachnickim, członkowie różnych diakonii działających w Ruchu, a także organizowane są wycieczki piesze, autokarowe, ogniska, podchody i inne aktywności związane z rekreacją (Tyrała, 2022).

Rekolekcje są podzielone na odpowiednie stopnie. Najmłodszy, począwszy od czwartej klasy szkoły podstawowej, biorą udział w Oazie Dzieci Bożych, następnie jest Oaza Nowej Drogi i Oaza Nowego Życia dla najstarszej młodzieży, która przygotowuje się do posługi animatora. Dla małżeństw i rodzin z dziećmi przeznaczone są rekolekcje Domowego Kościoła, a w ciągu roku odbywają się różne rekolekcje formacyjne, mające charakter weekendowy lub kilkudniowy (Brodzki, Wojna, 1988).

Młodzież po ukończeniu formacji spotyka się podczas Centralnej Oazy Matki w Krościenku nad Dunajcem, gdzie następuje przyjęcie krzyża animatorskiego, będącego symbolem poświęcenia i miłości płynącej z posługiwania innym (Derewen-da, 2018).

Rekolekcje Ruchu Światło-Życie jako forma turystyki

Turystyka religijna to podróże podejmowane z motywów religijnych lub religijno-poznawczych (Ptaszycka-Jackowska, 2007). Może ona również obejmować spotkania z autorytetami i osobistościami Kościoła, odbywające się chociażby w czasie Światowych Dni Młodzieży. Inne wydarzenia przyciągające rzesze wierzących to chociażby święta religijne, pielgrzymki grup zawodowych czy rocznice wydarzeń. Szczególne są wyjazdy na rekolekcje, oazy, spotkania grup formacyjnych i modlitewnych (Różycki, 2009).

W tym kontekście oazowicze wpisują się więc w przestrzeń turystyki religijnej, a dokładniej pielgrzymkowej, ponieważ opuszczają swój dom i środowisko, by w innym miejscu skupiać się na wartościach duchowych, modlitwie i kontemplacji. W czasie rekolekcji oazowych doświadczą się wielu różnych form turystyki. Turystyka religijna przejawia się w wyjazdach np. do Komańczy, gdzie internowany był kardynał Wyszyński, Kalwarii Pałacowskiej czy Markowej, związanej z niedawno beatyfikowaną rodziną Ulmów. Występuje także turystyka poznawcza, która pozwala uczestnikom zgłębiać wiedzę o różnych zabytkach z pobliskich miejscowości. Rekolekcje obejmują także aktywności wpisujące się w turystykę kwalifikowaną, takie jak spływy kajakowe, jazda na rowerze czy piesze wędrówki górskie. Niektórym udaje się odwiedzić miejscowości uzdrowiskowe takie jak Rymanów-Zdrój czy Iwonicz-Zdrój. Pod koniec rekolekcji większość turnusów udaje się do Krościenka nad Dunajcem, będącego centrum Ruchu i ważnym ośrodkiem pielgrzymkowym (Jordan, 2014).

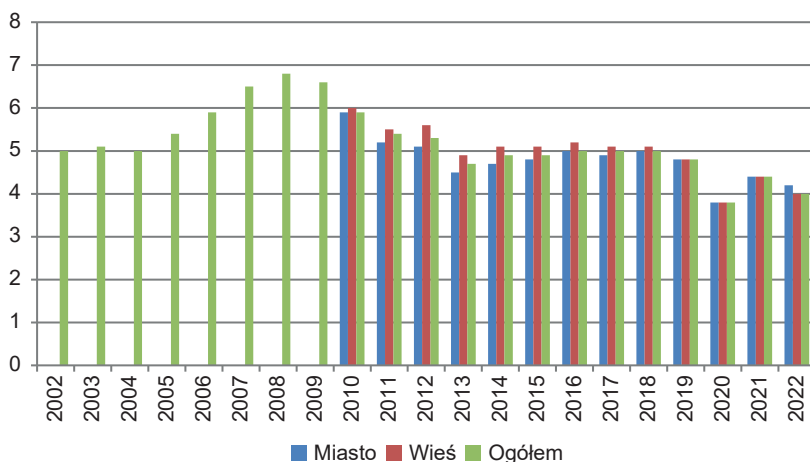
Podsumowując, rekolekcje Ruchu Światło-Życie można zakwalifikować do turystyki religijnej, ponieważ uczestnicy podróżują z motywów religijnych lub

poznawczych do innej miejscowości, a ich głównym celem jest spotkanie ze strefą sacrum, poprzez modlitwę, kontemplację oraz odwiedzanie miejsc kultu religijnego i ważnych wydarzeń duchowych. Dodatkowo organizowane w trakcie rekolekcji wybieczki zawierają inne formy turystyki: poznawczą, kulturową czy kwalifikowaną.

Zmiana modelu rodziny w świetle teorii drugiego przejścia demograficznego

Postrzeganie małżeństwa przez społeczeństwo zmienia się pod wpływem wydarzeń politycznych czy religijnych. W Polsce od wielu lat utrzymywał się model rodziny wielodzietnej, tworzonej przez kobietę i mężczyznę, którzy zawarli związek sakramentalny w kościele (Kluz, Słomka, 2016). Taki model rodziny powstał i utrwał się przez wieki w społeczeństwie o katolickich korzeniach. Prawo kościelne stawia swoim wyznawcom konkretne zasady dotyczące związku, małżeństwa i rodziny (m.in. nakaz czystości przed ślubem czy zakaz stosowania antykoncepcji). Obecnie, w czasach powszechnej laicyzacji, wiele społeczeństw odchodzi od restrykcyjnego przestrzegania zasad wiary. Małżeństwa zawiera się zdecydowanie później. Nie ma już przymusu życia w czystości do ślubu. Rozpowszechniony jest niezobowiązujący rodzaj relacji, a związki partnerskie są charakterystyczne dla krajów wysoko rozwiniętych.

W ciągu ostatnich 20 lat uwidoczniła się tendencja spadkowa liczby zawieranych małżeństw, przy czym ma ona charakter fluktuacyjny, okresowo nieznacznie malejąc i rosnąc (ryc. 1). W 2000 roku zawarto 211 tys. małżeństw, w 2010 – 228 tys., a w 2020 – 145 tys. (GUS, 2022).

Ryc. 1. Liczba małżeństw na 1000 mieszkańców według lokalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – bdl.stat.gov.pl

Rokrocznie więcej małżeństw zawieranych jest w miastach niż na wsi, co wynika z wysokiego stopnia urbanizacji. Na ten ogólny spadek liczby małżeństw wpływ

ma omówiony wcześniej trend. Związki partnerskie postrzegane są jako bardziej swobodne, umożliwiają łatwiejsze rozstanie bez konsekwencji prawnych, co skłania wiele par do wyboru takiej formy relacji. Wyraźny spadek liczby zawartych związków małżeńskich zaobserwowano w 2020 roku, co było bezpośrednio związane z pandemią COVID-19 i towarzyszącym jej kryzysem społeczno-gospodarczym (m.in. wysokie koszty organizacji wesela, często brak możliwości organizacji).

Zauważalna jest także przemiana w strukturze par. Łączą się już nie tylko osoby heteroseksualne, a wiele krajów od początku XXI wieku zalegalizowało związki i małżeństwa jedнопłciowe.

Duży wpływ na strukturę małżeństw oraz ich kształt miał proces drugiego przejścia demograficznego. Jest to teoria opracowana przez Lesthaeghe'a i Van de Kaa, która wyjaśnia zmiany zachodzące w starzejących się społeczeństwach. W teorii klasycznego przejścia demograficznego zakładano tradycyjny model rodziny: zawarcie małżeństwa, narodziny dzieci, które po wychowaniu w domu, wyruszały w świat, aby zdobyć wykształcenie i utworzyć kolejną taką samą rodzinę (Kotowska, 1999).

Natomiast w drugim przejściu demograficznym stawia się bardziej na indywidualizm. Charakterystyczne dla niego są także związki nieformalne, bez wspólnego zamieszkania, rozwody, ponowne małżeństwa, narodziny dzieci w nowych związkach. Ustalona wcześniej kolejność została zaburzona i urozmaicona. Zmiana ta wpłynęła na zachowania społeczne – po zakończeniu związku osoby starsze wolą zamieszkać same niż z dziećmi, ponieważ chcą być niezależnie (Kotowska, 1999).

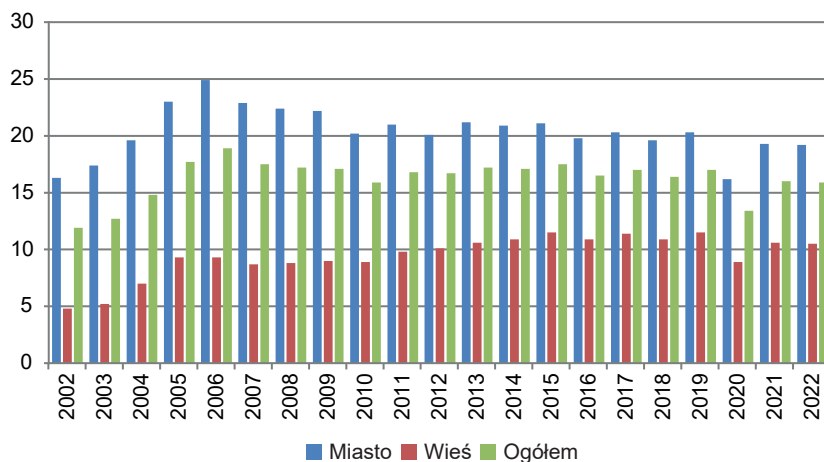
W tradycyjnym przejściu dominowały rodziny wielopokoleniowe – dorosłe dzieci mieszkają z rodzicami, a czasem nawet z dziadkami. Aktualnie ludzie częściej decydują się na kohabitację, związki LAT (ang. *Living Apart Together*), w których partnerzy są ze sobą, ale nie mieszkają razem. Kohabitacja to zjawisko polegające na tym, że dwie osoby mieszkają ze sobą i utrzymują kontakty seksualne, lecz nie mają wobec siebie większych zobowiązań (Szukalski, 2004).

Przez mniejszą liczbę urodzeń zmniejsza się udział dzieci w rodzinie, co obniża możliwość utrzymania dobrych relacji pomiędzy generacjami. Nawijanie ich jest utrudnione przez separowanie grup wiekowych – tworzenie klubów tylko dla młodych lub potańcówek dla seniorów. Obserwuje się spadek liczby zawieranych małżeństw oraz wzrost rozwodów i separacji. Śluby są odkładane w czasie, zatem średni wiek matek rodzących pierwsze dziecko również wzrasta, a społeczeństwo automatycznie się starzeje (Kotowska, 1999).

Obecnie, również przez sekularyzację, coraz mniej osób odczuwa potrzebę zawierania związków sakramentalnych. Związek bez zobowiązań jest tańszy i bardziej komfortowy, nie wywiera żadnej presji i nie powoduje konsekwencji, zatem coraz więcej osób wybiera tę formę relacji (Kurkiewicz, 2008).

Również z tego powodu coraz większą rolę w naszym społeczeństwie odgrywają rozwody, których liczba z roku na rok wzrasta (ryc. 2). Przykładowo w roku 2000 odnotowano 42,77 tys. rozwodów, natomiast w 2021 było ich prawie 20 tys. więcej (GUS, 2022).

Duży wpływ na relacje międzyludzkie, decyzje, wybory mają wcześniej wspomniane trendy. O ile kiedyś rozwody były rzadkością, ponieważ wiązały się ze społecznym piętnem, tak obecnie większość osób kończy nieudany związek małżeński i rozpoczyna nowy etap życia, nie przejmując się opinią społeczeństwa.

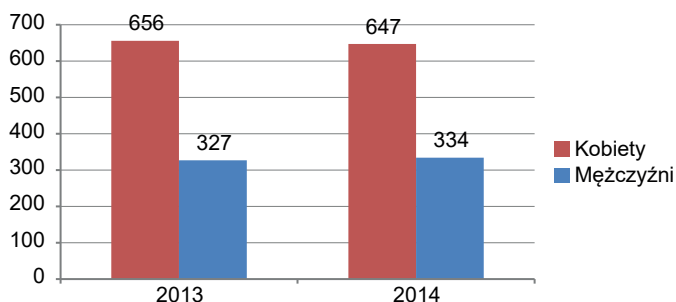
Ryc. 2. Liczba rozwodów na 10 000 mieszkańców według lokalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – bdl.stat.gov.pl

Tradycyjne wartości przekazywane przez pokolenia wciąż silniej utrzymują się na wsi, dlatego liczba rozwodów jest mniejsza, natomiast mieszkańcy miast są bardziej nowocześni, otwarci na zmiany i nie boją się podejmować tak trudnych decyzji (Kurkiewicz, 2008).

Ruch Światło-Życie w Archidiecezji Przemyskiej

Struktura uczestników biorących udział w zorganizowanych wyjazdach rekolekcyjnych zależy od wielu czynników – od charakteru wydarzenia, preferencji wyjeżdżających, wysokości budżetu czy uwarunkowań demograficznych. Wyjazdy oazowe przyciągają więcej kobiet niż mężczyzn (ryc. 3). Dodatkowo uważa się, że

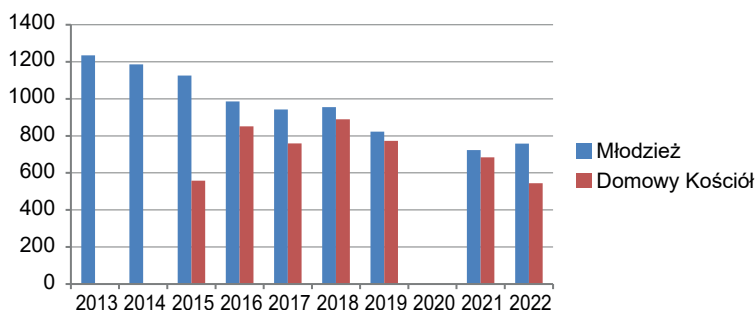
Ryc. 3. Struktura płci uczestników wakacyjnych rekolekcji oazowych w latach 2013–2014

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych udostępnionych przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej

to kobiety są bardziej religijne, uczuciowe, w związku z tym chętniej angażują się w tego typu formy duchowej aktywności (Mariański, 1984).

Należy zwrócić uwagę także na strukturę wieku uczestników, która zależy zarówno od czynników demograficznych, jak i zainteresowań. Rekolekcje oazowe są otwarte dla wszystkich grup wiekowych – dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych. Mimo to przeważającą grupą w oazach wakacyjnych stanowią dzieci i młodzież. Każdego roku jest ich więcej niż uczestników na rekolekcjach Domowego Kościoła. Ta zależność, mimo starzejącego się społeczeństwa, wynika z tego, iż młodzi ludzie mogą przeznaczyć część dwumiesięcznych wakacji na wyjazd, podczas gdy dorośli są ograniczeni urlopem w pracy.

Biorąc pod uwagę dane udostępnione przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej, zauważalne są kolejne dwie zależności w strukturze uczestników. Pierwsza z nich dotyczy sytuacji, gdy wyjazdy turystyczne warunkowane są przez czynniki zewnętrzne, takie jak warunki polityczne, społeczne czy zdrowotne. Pandemia COVID-19 całkowicie zatrzymała organizację rekolekcji oazowych, w roku 2020 nie odbyła się żadna oaza w formie stacjonarnej, a w kolejnym roku liczba uczestników znacząco spadła w porównaniu z rokiem 2019 (ryc. 4). Dopiero w 2022 roku sytuacja powoli zaczęła wracać do poziomu sprzed pandemii, jednak nadal nie osiągnęła pełnej stabilizacji.

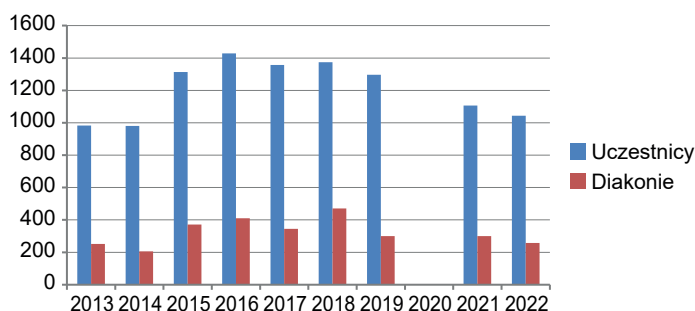

Ryc. 4. Liczba uczestników wakacyjnych rekolekcji oazowych dla młodzieży i Domowego Kościoła w latach 2013–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej

Kolejny aspekt to postępująca sekularyzacja, coraz wyraźniej widoczna w społeczeństwie. Mniej osób utożsamia się z religią chrześcijańską, licznie odnotowywane są przypadki apostazji. Młodzież, zamiast pogłębiać wartości duchowe, coraz częściej woli spędzać czas wolny na zabawie, preferując wyjazdy do parków rozrywki niż na rekolekcje. Stąd widoczny na wykresie, stopniowy spadek liczby uczestników. Nawet członków Domowego Kościoła, którzy są raczej ugruntowani w wierze, ciągle ubywa.

Rycina 5 przedstawia nie tylko liczbę uczestników rekolekcji, ale także diakonii. Diakonie to grupy osób, które wraz z prowadzącym kapłanem nieodpłatnie

Ryc. 5. Liczba uczestników i członków diakonii biorących udział w wakacyjnych rekolekcjach oazowych w latach 2013–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej

służą innym w czasie oazy wakacyjnej. Diakonie tworzą animatorzy, którzy są w trakcie formacji lub ją ukończyli, posiadają potrzebne kursy wychowawcy kolonijnego i zaświadczenie z sądu o niekaralności. Może być to młodzież, dorośli, w tym także siostry zakonne, klerycy czy diakoni. Ich liczba jest warunkowana liczbą uczestników i ich potrzebami.

Na rekolekcje młodzieżowe wyjeżdża od 10 do 15 animatorów, których zadaniem jest opieka nad grupą, prowadzenie spotkań i wspieranie rozmową, wychowywanie do życia we wspólnocie. Na oazach Domowego Kościoła diakonia jest dużo większa, ponieważ oprócz osób prowadzących spotkania i punkty programu, potrzebni są także animatorzy do opieki nad dziećmi, podczas gdy rodzice uczestniczą w zajęciach formacyjnych.

Od roku 2018 zauważalny jest ciągły spadek osób udzielających się w diakonii, co jest zrozumiałe w obliczu malejącej liczby uczestników. Mniej osób przechodzi przez proces formacji, więc mniej osób podejmuje posługę animatorską.

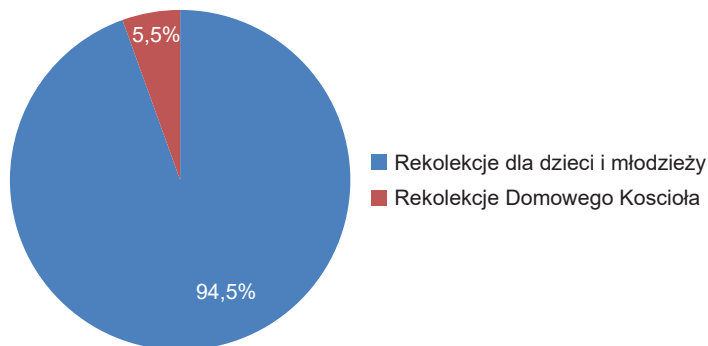
Wyniki badań ankietowych

Metoda kwestionariusza ankietowego została przeprowadzona na grupie 110 osób. Wiek respondentów nie był ściśle określony, ponieważ Ruch ten nie ma ograniczeń wiekowych. Respondenci to głównie osoby młode. Największą grupę, 51%, stanowią osoby w wieku 16–20 lat, kolejną przeważającą grupą (22%) są osoby w wieku od 21 do 25 lat. Osoby w wieku 12–15 lat stanowią 17,3% respondentów, natomiast najmniej liczna grupa, 9,7%, to osoby w wieku 26–51 lat. W strukturze płci nad mężczyznami przeważają kobiety (stanowią one ponad 70% ankietowanych).

Przeprowadzone badanie ankietowe skierowane było do osób, które choć raz uczestniczyły w rekolekcjach wakacyjnych Ruchu Światło-Życie organizowanych przez Archidiecezję Przemyską na jej terenie.

Ruch Światło-Życie Archidiecezji Przemyskiej oferuje swoim członkom dwa rodzaje rekolekcji pod względem wiekowym. Pierwszym z nich są rekolekcje dla dzieci i młodzieży, drugim rekolekcje Domowego Kościoła. Ta druga skupia głównie

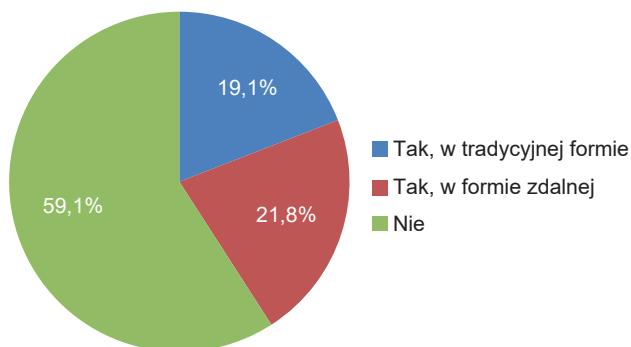
małżeństwa i osoby starsze. Znaczna część badanej grupy, bo około 95%, na pytanie „W jakich rekolekcjach wakacyjnych bierze Pan/i udział” wskazała rekolekcje dla dzieci i młodzieży (ryc. 6). Świadczy to o przewadze osób w młodszym wieku.

Ryc. 6. Rodzaj rekolekcji, w jakich biorą udział członkowie Ruchu Światło-Życie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Zagrożeniem dla branży turystycznej są przede wszystkim czynniki naturalne, takie jak trzęsienia ziemi, powódzie, pożary czy wybuchy epidemii. Są one trudne do przewidzenia i niosą za sobą nieprzyjemne skutki. Często całkowicie zahamowują ruch turystyczny lub go obniżają. W przypadku rekolekcji oazowych utrudnienia pojawiły się w 2020 roku, kiedy w marcu w Polsce wprowadzono stan epidemii. Wszyscy zostali zamknięci w domach, zabroniono zgromadzeń z obawy przed rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2. O ile rekolekcje wakacyjne w 2019 roku przebiegły bez problemów, o tyle w 2020 roku większość turnusów odwołano lub zamieniono na krótszą, darmową wersję online. Uczestnicy rekolekcji zdalnych

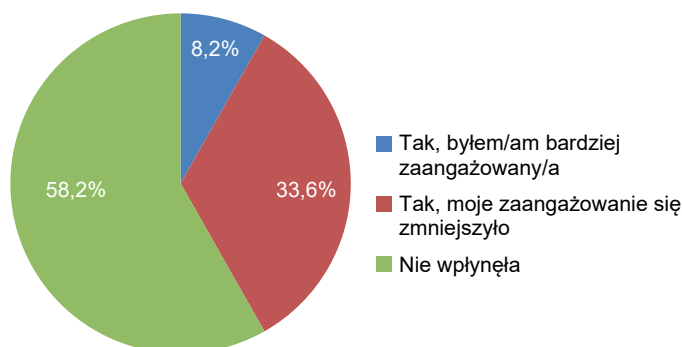

Ryc. 7. Wpływ pandemii na uczestnictwo ankietowanych w rekolekcjach wakacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

łączyli się za pośrednictwem platformy internetowej, gdzie wspólnie dzielili się słowem Bożym, wysłuchiwali konferencji czy pracowali w grupach. Nieliczni mogli uczestniczyć w formie tradycyjnej. Były to rekolekcje dla Domowego Kościoła, w których uczestnicy brali udział na własną odpowiedzialność. Na pytanie „Czy w czasie pandemii uczestniczył/a Pan/i w rekolekcjach wakacyjnych?” prawie 60% respondentów odpowiedziało przecząco. Jest to zupełnie zrozumiałe, był to czas obaw i niepewności co do własnego zdrowia, najrozsądniejszą opcją było pozostanie w domu. Prawie 22% osób skorzystało z innowacyjnych rekolekcji zdalnych, a 20% wzięło udział w tradycyjnej formie rekolekcji.

Każde wymuszone wstrzymanie organizacji rekolekcji oazowych w tradycyjnej formie ruchu może w przyszłości wpłynąć na obniżenie lub gwałtowny wzrost liczby uczestników. Po czasach niepewności ludzie chcą na nowo cieszyć się życiem i korzystać z jego dóbr. W przypadku oazowiczów pandemia miała zróżnicowany wpływ (ryc. 8). Wiele osób odeszło od Ruchu, niektórzy nawet zrezygnowali z uczestnictwa w życiu Kościoła i praktyk religijnych. Inni przeszli nad tym okresem obojętnie. Prawie 60% ankietowanych wskazało, że pandemia nie wpłynęła na ich aktywność w Ruchu. Natomiast dla 8% trudne warunki stały się okazją do większego zaangażowania i troski o oazę, jako miejsce wzrostu ich wiary.

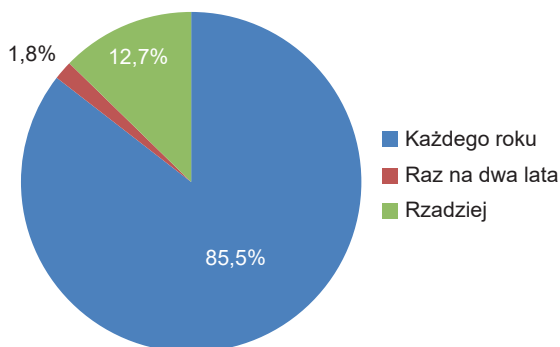

Ryc. 8. Wpływ pandemii na aktywność członków w Ruchu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Ponad 85% osób uczestniczy w rekolekcjach oazowych co roku. Głównie wynika to z procesu formacji w Ruchu – uczestnicy rekolekcji młodzieżowych stopniowo przechodzą przez kolejne etapy, aby ostatecznie ukończyć kształcenie i uzyskać tytuł animatora, a następnie jeździć na rekolekcje jako opiekun grupy, pomagając innym odkrywać Boga. Są także osoby, które przyjeżdżają, aby pogłębić swoją relację ze Stwórcą, niekoniecznie zależy im na formacji, niektórzy po ze względu na pracę i inne obowiązki nie mogą sobie pozwolić, by co roku przeżywać rekolekcje. Prawie 12% respondentów wskazało, że bierze w nich udział rzadziej niż co dwa lata. Ruch jest otwarty na każdego, niezależnie od częstotliwości uczestnictwa.

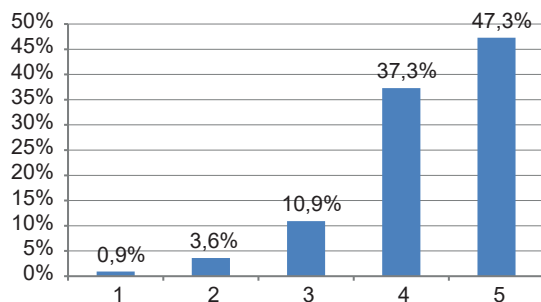
Ruch Światło-Życie, oprócz nawracania, kładzie duży nacisk na wychowanie. Młodzi uczestnicy rekolekcji każdego dnia pełnią różne dyżury, które wykonują

Ryc. 9. Częstotliwość udziału w rekolekcjach wakacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

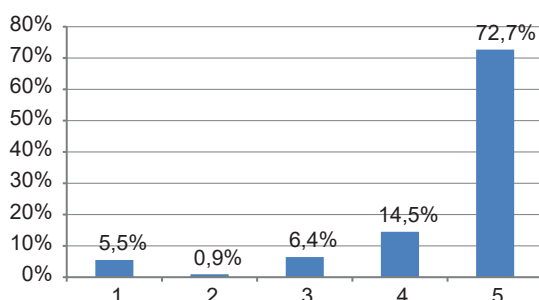
wspólnie jako grupa. Zazwyczaj obowiązki są podzielone na pięć kategorii: nakrywanie, zmywanie, sprzątanie ośrodka, troska o liturgię i tak zwany Samarytanin – pomoc innej grupie, która tego potrzebuje. Dla wielu dzieci, zwłaszcza na najniższych stopniach formacji, jest to pierwsza okazja do podjęcia takich aktywności jak zamiatanie, czyszczenie ubikacji, śpiewanie psalmu czy zmywanie. Oaza uczy samodzielności, ale także współpracy – podział na grupy sprawia, że obowiązki wykonuje się dużo szybciej, jednak wymaga to dobrej komunikacji i cierpliwości. Nie zawsze uczestnicy mogą wybierać ulubione zadania, co skłania ich do nauki kompromisu. Uczestnicy w różnoraki sposób podchodzą do obowiązków, niektórzy są zniechęceni, inni radośni, gdy przytrafi im się coś łatwiejszego. Niezależnie od nastawienia, każdy czuje odpowiedzialność, by coś zrobić. Konkurs czystości jest dla uczestników dodatkową motywacją, aby go wygrać muszą współpracować ze wszystkimi mieszkańcami pokoju. Anketowani dość pozytywnie ocenili tę część rekolekcji, prawie 50% respondentów wyraziło dobre zdanie na temat pełnionych dyżurów.

Ryc. 10. Ocena dyżurów wykonywanych w czasie rekolekcji według skali Likerta, gdzie 1 oznacza najgorszą ocenę, a 5 najlepszą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Piętnaście dni to wystarczający czas, aby zorganizować kilka wycieczek, głównie krajoznawczych, ale też rekreacyjnych czy o charakterze pielgrzymkowym. Ich głównym celem jest integracja uczestników, zapewnienie niezapomnianych wrażeń i tworzenie wspomnień. Najczęściej są to wędrówki piesze po okolicznych atrakcjach lub wyjazdy autokarowe do oddalonych miejscowości. Ośrodki w Archidiecezji Przemyskiej są położone w dogodnych lokalizacjach, a same miejscowości często mają charakter turystyczny. Ponad 70% ankietowanych oceniło je na piątkę, prawie 15% wystawiło czwórkę, niecałe 7% trójkę, a ponad 6% oceniło je najniżej, wybierając jedynkę lub dwójkę.

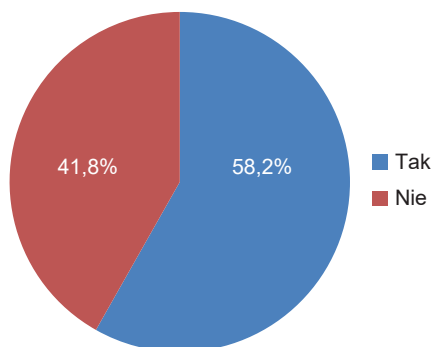
Ryc. 11. Ocena wycieczek i wędrówek pieszych organizowanych w czasie rekolekcji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Na pytanie otwarte „Co dają Panu/i rekolekcje wakacyjne” ankietowani udzielili różnych odpowiedzi. Spora część wskazywała radość, nowych znajomych, pogłębienie wiary, formację, pokój. Wielu wymieniało: zdolność do trwania w wierze poza oazą, poprawę relacji ze znajomymi, rodzicami, ale również dużo miłości, siłę do popatrzenia na siebie jako na cud Boży. Kolejne osoby wskazywały na poczucie przynależności, bezpieczeństwa i motywację do pracy nad sobą.

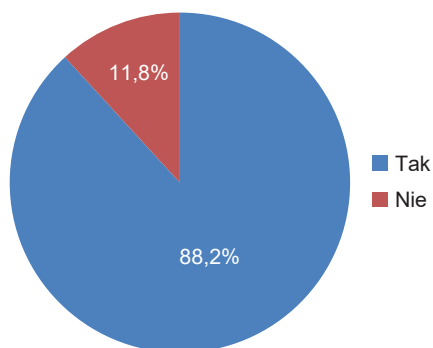
Obecne społeczeństwo, jak każde inne, ulega przemianom w kwestiach związanych z religią, demografią, podejściem do związków, życia. Po pandemii wśród Polaków nastąpił duży spadek religijności, coraz częściej dochodzi do apostazji, a sekularyzacja staje się powszechna. Młodzież częściej wybiera spędzanie czasu przed telefonem niż piętnastodniowe rekolekcje. Z roku na rok można odczuć minimalny spadek liczby uczestników. Sami ankietowani są podzieleni w tej kwestii, prawie 59% zauważa, że liczba uczestników rekolekcji maleje.

Ruch Światło-Życie jest organizacją kościelną, zatem prorodzinną, ma na celu dbać o dzieci, młodzież i rodziny, dlatego powstał Domowy Kościół. Można uznać, że oaza w pewnym stopniu przeciwdziała starzeniu się społeczeństwa i jego negatywnymi skutkami. Rezultaty tego są różne, bo to od człowieka zależy, jak postąpi z daną nauką, wskazaniem. Ze stwierdzeniem głoszącym, że Ruch Światło-Życie zachęca do posiadania dużej rodziny, zgadza się około 88% respondentów.

Ryc. 12. Odczuwanie spadku liczby uczestników rekolekcji oazowych

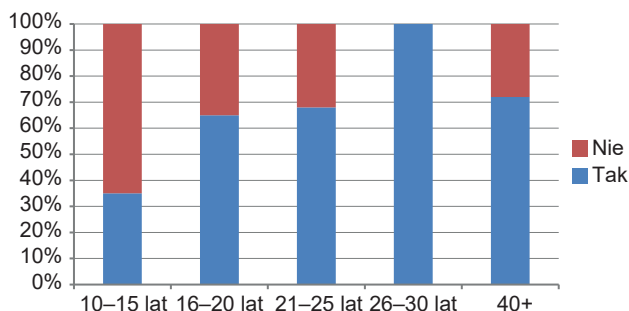
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Ryc. 13. Ocena zachęcania do posiadania dużej rodziny przez Ruch Światło-Życie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

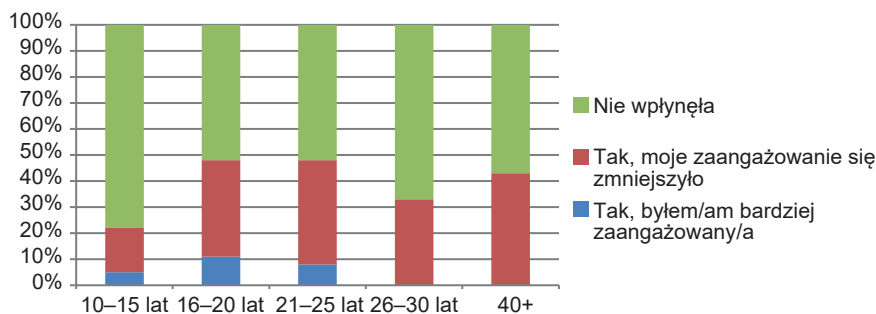
Społeczeństwo polskie ulega przemianom. Z roku na rok rodzi się coraz mniej dzieci. Te zmiany zauważalne są także na rekolekcjach wakacyjnych, kolejne roczniki są coraz mniej liczne, a liczba uczestników stopniowo maleje. Czy sami uczestnicy zauważają ten spadek? Odpowiedzi ankietowanych ukazują konkretne zależności. Osoby najmłodsze w większości nie zauważają zmian, jest to spowodowane tym, że ze względu na młody wiek nie uczestniczyły jeszcze w wielu rekolekcjach i nie miały okazji dostrzec różnicy. W grupach od 16 do 30 lat wyraźnie rośnie liczba odpowiedzi wskazujących na spadek liczby uczestników. Jest to logiczne, ponieważ osoby te od wielu lat jeżdżą na rekolekcje w ramach formacji, a po ukończeniu jej pełnią rolę animatorów, co daje im szeroką perspektywę na zmieniającą się strukturę uczestników. Ostatnia grupa również zauważa spadek, jednak pojawiają się odpowiedzi o odmiennym zdaniu. Starsi jeżdżą rzadziej na rekolekcje i mają inny program formacyjny, dlatego skład uczestników zmienia się za każdym razem, co utrudnia dostrzeżenie tej zależności.

Ryc. 14. Odczuwanie spadku liczby uczestników rekolekcji oazowych według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Pandemia wpłynęła nie tylko na zmianę formy rekolekcji, ale także na zaangażowanie członków Ruchu. Jedynie w trzech grupach pojawiły się odpowiedzi wskazujące na wzrost zaangażowania, jednak stanowią one mniejszość. We wszystkich grupach wiekowych najwięcej osób zadeklarowało, że pandemia nie wpłynęła na zaangażowanie. Niestety, równie liczne są odpowiedzi wskazujące na zmniejszenie zaangażowania. Znając skutki pandemii, zauważając, jak wiele osób odeszło od Kościoła, nie dziwi taki wynik. Brak regularnego uczestnictwa w rekolekcjach i spotkaniach wspólnotowych często prowadzi do stopniowego odpuszczania i trudności w powrocie do systematycznego zaangażowania.

Ryc. 15. Wpływ pandemii na aktywność w Ruchu według wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań empirycznych

Podsumowanie

Rekolekcje oazowe, zapoczątkowane przez Sługę Bożego księdza Franciszka Blachnickiego, początkowo obejmowały ministrantów jego parafii, lecz z czasem rozrosły się na cały świat, angażując wszystkie grupy wiekowe. Mają za zadanie wychowywać i wspierać człowieka na drodze wiary. Liczba uczestników rekolekcji oraz skuteczność tej formy duszpasterstwa poddawane są próbie przemian demograficznych.

Polska jest społeczeństwem starzejącym się, rodzi się coraz mniej dzieci, więc i liczba uczestników jest mniejsza. Czynnikiem niesprzyjającym rekolekcjom są postępująca sekularyzacja, związki jednopłciowe, zmiany w modelach rodziny i osłabienie jej wartości. Współczesne społeczeństwo coraz częściej wybiera związki jednopłciowe, relacje LAT czy związki nieformalne, unikając konsekwencji wynikających z małżeństwa. Wzrost konsumpcjonizmu i dążenie do indywidualnego szczęścia skutkują licznymi rozwodami i konfliktami. Coraz mniej osób decyduje się na ślub kościelny, co wpływa na malejące zainteresowanie rekolekcjami Domowego Kościoła. Pomimo tych trudności rekolekcje pozostają otwarte dla wszystkich, oferując przestrzeń do odnalezienia siebie, Boga i dobrych wartości. Organizowane na terenie Archidiecezji Przemyskiej rekolekcje są skierowane zarówno do dzieci, młodzieży, rodzin, jak i osób starszych. Oprócz uwarunkowań demograficznych, trudnością dla Ruchu są choroby cywilizacyjne i pandemie. Kryzys związany z COVID-19 całkowicie uniemożliwił organizację rekolekcji w roku 2020, a w kolejnych latach liczba uczestników znacząco spadła. Analiza wpływu tych czynników na wyjazdy oazowe została przeprowadzona na podstawie literatury, danych statystycznych, a także wyników badań sondażowych wśród członków Ruchu Światło-Życie. Ponad połowa respondentów zauważyła spadek liczby uczestników w ostatnim czasie. Po pandemii zaangażowanie wzrosło jedynie w najmłodszych grupach, natomiast w pozostałych grupach wiekowych uległo obniżeniu.

Stwierdzono także, że Ruch wychodzi naprzeciw przemianom demograficznym, organizując konferencje, spotkania w grupach, które mają na celu przekazywanie wartościowych treści i dbać o wizerunek rodziny tradycyjnej, mającej fundament w bezinteresownej miłości i Bogu. Ruch uczy małżonków dialogu rodzinnego i wspólnotowego wsparcia w sytuacjach kryzysowych.

Wyjazdy oazowe Ruchu Światło-Życie wpisują się w turystykę, a szczególnie turystykę religijną. Analiza wyników badania sondażowego, przeprowadzonego wśród uczestników wyjazdów oazowych organizowanych na terenie Archidiecezji Przemyskiej, wykazała, że współczesne zmiany demograficzne mają wpływ na strukturę wyjazdów. Sekularyzacja społeczeństwa, zmiana wartości życiowych, pandemia COVID-19 czy spadek liczby urodzeń przyczyniają się do zmniejszenia liczby uczestników na rekolekcjach.

Literatura

- Brodzki, K., Wojna, J. (1988). *Oazy Ruch Światło-Życie*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Derewenda, R. (2018). Archiwum Główne Ruchu Światło-Życie – historia, zasób, jego opracowanie i udostępnianie. *Archeion*, 119, 217–232.
- Jordan, K. (2014). Centrum ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem jako ośrodek pielgrzymkowy, praca magisterska w Archiwum Zakładu Geografii Fizycznej IGiP UJ. Kraków
- Kluz, M., Słomka, A.S. (2016). Małżeństwo jako wyraz pełnej realizacji miłości między mężczyzną a kobietą. W: R. Kantor, M. Kluz, J. Młyński (red.), *Rodzina między płacą a pracą. Refleksja nad społeczną myślą encykliki Laborem exercens Jana Pawła II*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, 273–300.
- Kotowska, I.E. (1998). Teoria drugiego przejścia demograficznego a przemiany demograficzne w Polsce w latach 1990. *Studia Demograficzne*, 4(134), 3–36.

- Kotowska, I.E. (1999). Drugie przejście demograficzne i jego uwarunkowania. W: I.E. Kotowska (red.), *Przemiany demograficzne w Polsce w latach 90. w świetle koncepcji drugiego przejścia demograficznego*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa, 11–34.
- Kurkiewicz, J. (2008). Teoria drugiego przejścia demograficznego jako koncepcja wyjaśniająca przemiany zachowań demograficznych społeczeństwa rozwiniętego. W: J. Kurkiewicz, B. Podolec (red.), *Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania procesów ludnościowych i kształtowania się potrzeb*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, 107–118.
- Mariański, J. (1984). Płeć jako czynnik różnicujący dynamikę postaw i zachowań religijnych ludności wiejskiej. *Roczniki Nauk Społecznych*, 12(1), 175–221.
- Paluch, M. (1998). *Zarys historii Ruchu Światło-Życie*. Lublin–Kraków: Wydawnictwo Światło-Życie.
- Ptaszycka-Jackowska, D. (2007). Turystyka religijna (turystyka pielgrzymkowa), W: W. Kurek (red.), *Turystyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 292–300.
- Różycki, P. (2009). Turystyka religijna i pielgrzymkowa. W: K. Buczkowska, A. Mikos von Rohrscheidt (red.), *Współczesne formy turystyki kulturowej*. Poznań: AWF, 15–174.
- Skop G. (red.), 1991, *Ksiądz Franciszek Blachnicki 1921–1987*. Wydawnictwo Światło-Życie.
- Szukalski, P. (2004). Kohabitacja w Polsce. W: W. Warzywoda-Kruszyńska, P. Szukalski (red.), *Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie polskim*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 49–74.
- Tyrała R. (2022). Ks. Franciszek Blachnicki i przyszłość Kościoła, czyli młodzi chrześcijanie według Jana Pawła II. *Perspektywy Kultury*, 4(39), 393–410.

Nota biograficzna o autorce: Patrycja Hućko, ukończyła studia pierwszego stopnia na Uniwersytecie Komisji Narodowej w Krakowie na kierunku turystyka i rekreacja, ze specjalizacją animacja, pilotaż i przewodnictwo w turystyce. Obecnie kontynuuje naukę na studiach drugiego stopnia. Jej zainteresowania badawcze obejmują zagadnienia z zakresu demografii, w szczególności teorię drugiego przejścia demograficznego, socjologiczne aspekty turystyki, rekreację w turystyce, animację czasu wolnego, questing oraz metody wychowania dzieci i młodzieży według Thomasa Gordona.

Biographical note of author: Patrycja Hućko's research interests focus on demography, particularly the theory of the second demographic transition, as well as the sociological aspects of tourism, recreation in tourism, leisure animation, questing, and methods of raising children and adolescents based on Thomas Gordon's approach.

e-mail: patrycjahucko14@gmail.com